

Бреславець Н. О.

НЕЙРОЛІНГВІСТИЧНЕ ПРОГРАМУВАННЯ В КОНТЕКСТІ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ

Інноваційні методи навчання засновані на сучасному рівні знань нейрофізіології, психології, зокрема психології сприйняття, психології пам'яті, досвіді і знаннях інших прикордонних і суміжних наук, таких як мовознавство, психолінгвістика, нейролінгвістика, психогігієна. Методичні прийоми нейролінгвістичного програмування (НЛП) сприяють розширенню можливостей стимулювання комунікативного розвитку студентів, успішного комунікативного поведінки в міжособистісних відносинах і професійної діяльності.

Ключові слова: технологія нейролінгвістичного програмування, нейролінгвістика, інтерактивне навчання, педагогічна комунікація, ресурсне стан, емоції.

Основною метою національної та цивільної освіти є придбання молодим поколінням соціального досвіду, успадкування духовних цінностей українського народу, досягнення високої культури міжнаціональних стосунків, формування у молоді індивідуальних рис громадянина української держави. Освіта сприяє розвитку духовності, моральної, естетичної, трудової, екологічної культури тощо. Найвищою цінністю держави повинен стати інтелектуальний і культурний рівень її народу [5, с. 8-10].

Інтерація (interaction) – взаємодія; в соціальній психології розглядає розвиток і життєдіяльність особистості, формування людиною свого “Я” у взаємодії і спілкуванні з іншими людьми. “Інтерактивне навчання” – це спосіб пізнання, здійснюваний в формах спільної діяльності студентів: всі учасники освітнього процесу взаємодіють один з одним, обмінюються інформацією, спільно вирішують проблеми, моделюють реальні життєві та професійні ситуації, оцінюють дії колег і свою власну поведінку, занурюються в атмосферу ділового співробітництва для розв’язання проблем” [9, с. 12] при цьому навчальне середовище розглядається як реальність, в якій учасники знаходять для себе область застосування свого досвіду.

Логіка освітнього процесу інтерактивного навчання вибудовує формування нового досвіду до його теоретичного осмислення через застосування, на відміну від логіки традиційного навчання – від теорії до практики. Організація інтерактивного навчання вимагає спільного вирішення проблем на основі аналізу відповідної навчальної ситуації.

Психологічна наука розглядає взаємодію як процес впливу людей один на одного; узгоджену діяльність на підставі їх взаємного спілкування, інтересів, відносин, за розв’язанням значущою для них проблеми або завдання; досягненню спільних цілей і результатів.

Філософія вважає взаємодію феноменом, що відображає процеси впливу існуючих в об’єктивному світі (матеріальних) об’єктів один на одного. З цієї точки зору, взаємодія - це об’єктивна і універсальна форма руху, розвитку, визначає існування і структурну організацію будь-якої матеріальної системи.

У педагогіці, найважливішою складовою навчального процесу є інтерактивне навчання, яке має на увазі педагогічну взаємодію педагога і студента, що відноситься до основних сфер педагогічної праці – навчання і виховання. При інтерактивному режимі навчання відбуваються два паралельні процеси: освітній і комунікативний (Т. С. Паніна, Л. Н. Вавілова, М. А. Бовтенко, Б. Д. Паригін, Н. І. Леонов), які в результаті педагогічної фасилітації (лат. *facilitare* – полегшувати) сприяють підвищенню ефективності навчання, активізації резервних можливостей особистості того, хто навчається внаслідок актуалізації в його свідомості образу (сприйняття, уявлення і т.д.) іншої людини або групи людей з якими йому доводиться взаємодіяти, що виступає передумовою досягнення в педагогічній

комунікації стану конгруентності, тобто гармонії і узгодженості внутрішніх психічних процесів і станів – думок, почуттів, емоцій і зовнішньої поведінки – вербальних і невербальних дій (Г. Лозанов, Г. А. Китайгородська, А. А. Леонтьев, Л. Ш. Гегечкорі, І. Ю. Шехтер, В. В. Петрусінській).

Головними складовими успішного діалогу як основи інтерактивного навчання є: ступінь особистої залучення в діалог; готовність зрозуміти і прийняти співрозмовника; дотримання комунікативних прав особистості; застосування правила активного вислуховування.

Під відносинами між викладачем і студентом прийнято мати на увазі “зв’язки та взаємини, які виникають меж людьми в процесі спілкування” [1, с. 1398] – педагогічне спілкування, яке є видом професійних відносин, завдяки яким здійснюються міжособистісні взаємини, досягається взаєморозуміння, обмін інформацією та ідеями; виявляється виховний вплив, що сприяє самоствердженню особистості студента і встановленню психологічного контакту між ними, формується позитивна мотивація до навчання, придбання знань, здобуття освіти. В результаті взаємодії, між учасниками освітнього процесу відбувається взаємний вплив, результатом якого є взаємні зміни.

Педагогічна діяльність у ВНЗ здійснюється за наступними напрямками: “викладач-студент”, коли спілкування між учителем і учнем відбувається віч-на-віч або “викладач-студент-студент”, що припускає фронтальне спілкування з цілою студентською групою або спеціально створеної в навчальних цілях мікрогруп. Великого значення набуває стиль спілкуються індивідів, те, як людина взаємодіє з оточуючими. Педагогічна взаємодія в системі “викладач-студент” за стилем керівництва може бути авторитарною, заснованою на сліпому підпорядкуванні викладачеві, демократичною і ліберальною.

Необхідно виробляти продуктивний стиль взаємодії, при якому на основі взаємної поваги і довіри відбувається розкриття особистісного потенціалу, досягаються ефективні результати спільної діяльності. Вищим рівнем взаємодії людей є взаєморозуміння, в результаті якого відбувається прийняття справжніх і усвідомлення чергових дій партнера, що призводять до співпраці заради досягнення єдиної мети.

Професіоналізм викладача розглядається в таких основних формах як діяльність, спілкування, поведінка, рефлексія. Основи професійної підготовки викладача пов’язані з взаємодією викладача зі студентами і колегами, його залученням в навчальну діяльність, залежністю від норм і традицій ВНЗ, факультету.

При оволодінні спеціальними знаннями, вміннями, навичками поруч зі студентом повинен знаходитися професіонал-педагог, що володіє такими якостями як висока професійна підготовка, знання суміжних спеціальностей, організаторські здібності, схильність до науково-дослідницької діяльності, володіння загальнолюською і професійною культурою. Дані якості педагог набуває в процесі професійної діяльності, а також за допомогою післядипломної освіти, підвищуючи кваліфікацію шляхом самоосвіти протягом усього життя. Викладач-професіонал – це той, хто є професійним співрозмовником, який здатен думати аналітично і творчо, той, хто може приймати рішення і вирішувати проблеми.

Принципами освіти є суб’єкт-суб’єктні відносини педагога і студента, їх діяльність стає співпрацею, колективною, діалогічною; викладачі і студенти розглядаються як партнери з активною позицією і відповідальністю за цивільне, соціальне, професійне становлення. На ці процеси повинні бути спрямовані зовнішні освітні та виховні зусилля вузу і механізми внутрішньої саморегуляції самих студентів, тобто в основі освітнього процесу повинна лежати діяльність самого студента при направляючій та регулюючій ролі педагога.

Одним з факторів виховного впливу на особистість студента є професійно-педагогічна діяльність викладача, яка представляє собою сукупність різних видів діяльності (функцій), що вимагають наявності професійно важливих якостей викладача

(Е. Ф. Зеер, Н. В. Кузьміна, В. А. Якуніна). Дослідження педагогічного спілкування відображені в роботах І. А. Зязюна, В. А. Кан-Калик, А. А. Леонтьєва, А. С. Макаренка, В. О. Сухомлинського.

В. А. Тестов [10, с. 24] в характеристику особистості педагога включає інтелектуальні, моральні, емоційні, вольові, організаторські та інші якості. Педагогічні завдання вирішуються завдяки наявності комунікативної і організаторської компетентностей педагога, що дозволяє використовувати індивідуальні здібності, знання, інтелект.

Викладач повинен бути спокійним і врівноваженим, життєрадісним і терплячим; мати свій індивідуальний стиль і старатися, щоб одна лекція не була схожою на іншу; виробляти красивий голос і не збуджуватися надмірно від свого предмета; своєчасно виявляти почуття гумору, одягатися зі смаком; іноді відхилятися від теми, перериваючи її цікавими фактами; запитувати думку студентів про заняття; думати про кількість задається.

Оціночний лист, запропонований нами студентам-старшокурсникам, включав 22 характеристики якостей викладача, що відносяться до виконання освітніх, науково-дослідних, виховних функцій.

На 1-2 місця вийшли такі якості педагогів і викладачів як глибоке знання предмета і вміння передавати знання студентам; здатність розуміти студентів – 3-є місце; об'єктивність – 4-е місце; інтелігентність і висока ерудиція – 5-6 місця відповідно; вміння організувати колективну й індивідуальну діяльність студентів – 7-е місце; емоційна врівноваженість, оптимізм і професійно-педагогічне мислення – 8, 9, 10 місця; чуйність, науковий інтелект і професійна самостійність – 11, 12, 13 місця; вимогливість, вміння організувати науково-дослідну роботу студентів, демократичність у взаємовідносинах зі студентами 14, 15, 16 місця (рівна кількість балів); ініціативність, творче ставлення до викладацької діяльності, громадська активність – 17, 18, 19 місця; креативність, здатність до творчої діяльності – 20 і 21 места відповідно; тактовність – 22 місце.

Професійні якості педагога, які є найбільш важливими для плідної педагогічної діяльності викладача іноземної мови розподіляються за такими групами: аналітико-оцінні (самоаналіз, пошук шляхів вдосконалення професійних навчань і навичок, зіставлення своєї роботи з досвідом колег); інформаційно-дослідні (оволодіння спеціальними науковими знаннями шляхом регулярного у всіх видах педагогічної діяльності); морально-естетичні (опора на моральні орієнтири і внутрішню культуру.); творчі (інтерес до інноваційних підходів в навчанні, творче мислення); індивідуально-психологічні (самостійність у прийнятті рішень, спостережливість).

Одним з пріоритетних завдань для викладача є організація оптимального спілкування зі студентами, яке створює найкращі умови для розвитку їх мотивації, творчого характеру освітньої діяльності та формування особистості того, хто навчається.

Молодь, студентство є авангардом соціального середовища зі своїми інтересами, індивідуальностями, потребами, запитамі, амбіціями, прагненнями і цілями, перспективами на майбутнє.

Входження молоді в соціальне життя складається з наступних етапів: вступ в трудову діяльність, досягнення фінансової незалежності від батьків, догляду з рідної домівки, оформлення шлюбу. Переважаючими рисами соціального самоствердження сучасної української молоді є: розширення можливостей вибору життєвого шляху, вироблення життєвої стратегії, відповідальність за її реалізацію.

Як підкреслює О. Заболоцька в нашій країні на формування індивідуальності студента впливають ціннісні орієнтири, творча діяльність [3, с. 93].

Імідж ділової, процвітаючої конкурентно-здатної людини створюють зовнішні дані – манери, хода, голос, мова, жести, міміка, одяг, зачіска; внутрішній зміст – інтелект, спосіб мислення, пам'ять, ідеал, інтереси, ерудиція; процесуальна складова – форми спілкування,

енергійність, професіоналізм, темперамент, виразність мови і міміки. Дж. Ф. Гілмор характеризує діловиту людину як самостійну, наполегливу; особистість з багатою уявою, творчим, новаторським підходом до вирішення виробничих і життєвих проблем, високим ступенем самоконтролю, високорозвиненим почуттям розуміння моральних цінностей [12].

Американські вчені-педагоги Дж. Е. Девіс, Ф. М. Хетчінгер в своїй “теорії пристосування до життя” (“lifeadjustment”) однією з найважливіших цілей навчання проголосили вміння “виглядати добре на випадок змін” (“to look good in the case of change”), набуття вмінь, які можна продати на ринку праці (“market a bleskills”) [11, 13]; бути здатним перебувати в потрібний час в потрібному місці, вміння скрізь встигнути, злагоджено працювати з іншими людьми при цьому поважати себе, пишатися за добре зроблену роботу. Відданість фірмі, прагнення до самовдосконалення, дисциплінованість, володіння багатьма професійними навичками, цілеспрямованість, оптимізм дозволить особистості інтегруватися в суспільстві, пристосуватися до життя, вважатися діловим американцем.

Створення свого іміджу, який сприяє успіху в будь-якій сфері діяльності формується в процесі життя і є результатом самовиховання. З точки зору психології комунікативна компетенція є досвідом (набором знань і умінь), з якого формується комунікативна поведінка, діяльність.

Знання іноземних мов полегшувало комунікативні контакти в різні історичні періоди розвитку суспільства, сприяючи розвитку міжнародних зв'язків та поліпшення міжособистісних відносин. Друга половина XX і початок XXI століття характеризуються активними глобалізаційними процесами, формуванням багатонаціональних економічних і політичних союзів. Особливо гостро постають питання збереження культурно-мовного розмаїття, які вимагають розробки нових підходів до державної мовної політики, зокрема до мовної політики в галузі освіти.

Зміна соціально-економічних формацій вимагає застосування нових методів вивчення іноземних мов, які об'єднують єдність принципів навчання з базисними компонентами методики як науки, що вивчає цілі, зміст, методи і способи освіти і виховання на матеріалі іноземної мови [8, с. 16].

Серед найновіших методів навчання іноземних мов все більшого поширення набувають методи, які об'єднують у собі комунікативні та пізнавальні (академічні цілі). Їх основними принципами є: рух від цілого до окремого, орієнтація занять на учня (learner-centered lessons), цілеспрямованість та змістовність занять, їх спрямованість на досягнення соціальної взаємодії при наявності віри у викладача в успіх своїх учнів, інтеграція мови та засвоєння її за допомогою знань з інших галузей наук. В сучасній методиці мають місце різні назви цих напрямів – “Whole Language Content Approach”, “Cognitive Approach”, “Content-Based ESL Program”, “Cognitive Academic Language Approach”, що свідчить про зростаючий інтерес до навчання іноземних мов.

Нейролінгвістика – один з наукових напрямків, що входять в мультидисциплінарну когнітивну науку, об'єктами вивчення якої є людський розум, механізми пізнання, сприйняття, поведінка, мислення, свідомість, пам'ять, розуміння і конструювання світу (Т. В. Черніговська.)

Базовим положенням нейролінгвістичного програмування є знання того, що кожна людина має внутрішні психічні ресурси. Позитивні внутрішні психологічні і емоційні стани благополуччя, комфорту, довіри, безпеки, радості сусідять з протилежними за забарвленням внутрішніми переживаннями страху, смутку, тривоги, провини. Ці емоційні стани характеризуються рухливістю, динамізмом і можуть підлягати корекції завдяки педагогічній комунікації та взаємодії з боку педагога шляхом активізації позитивних складових, що сприяють ефективному використанню внутрішніх джерел для необхідних перетворень.

Протягом педагогічного спілкування викладач впливає на емоційно-чуттєву сферу

студента, причому цей процес є обопільним.

Емоції [фр. *emotion* <лат.*emovere* порушувати, хвилювати] – особливий клас суб'єктивних психологічних станів, що відбивають у формі безпосередніх переживань, відчуттів приємного або неприємного, ставлення до світу і людей, процес і результат його практичної діяльності; це форма реакцій, що відображають стан нервової системи і настрій людини, що виникають у відповідь на різні впливи внутрішнього і зовнішнього середовища організму. Нервовий субстрат емоцій пов'язаний з корою головного мозку і підкірковими утвореннями, що діють в тісному взаємозв'язку між собою.

Оптимізації характеру педагогічної комунікації сприяє позитивний емоційний клімат; спілкування має перешкоджати виникненню психологічних бар'єрів. Як тільки викладач починає взаємодіяти зі студентами, починається практична психологія. Досвідчений педагог, спостерігаючи за студентом і його реакцією на різні зовнішні позитивні подразники, такі як похвала, схвалення зацікавленість оточуючих, або негативні – різка критика, глузування, погана оцінка, байдужість – може скласти психологічний портрет студента.

Виходячи зі специфіки педагогічного процесу, Е. А. Петрова [2] надає значну увагу жестовим способам комунікації, виділяючи візуальні, візуально-акустичні, візуально-тактильні і візуально-акустично-тактильні жести, вказуючи на їх автономність та “інформаційну спеціалізацію”, а також представляє системи відображення жестів (візуальна, слухова, тактильно-кінестетичний). Жест може сказати багато чого про бажання людини, про його стан. Жест не тільки несе інформацію про якість психічного стану, але також і про інтенсивність переживань людини, відображають їх функціональну спрямованість і психологічну суть в контексті педагогічної діяльності.

Для вирішення проблеми суб'єкта педагогічної комунікації необхідно визначити її структурні складові: на спонукально-мотиваційному етапі виникає потреба вербального спілкування під впливом мотиву і при наявності мети – бажаного результату, який хочуть досягти (уточнення мети, узгодженість своєї мети з партнером по спілкуванню, з урахуванням ближніх і далеких перспектив); на аналітико-синтетичному етапі здійснюються розумові дії з програмування висловлювання і реалізації задумів; виконавчий етап полягає в осмисленні отриманої інформації, викладі думок і фонації висловлювання, при цьому мається на увазі динамізм, активність у взаємодії викладача та навчальної групи, студентів між собою.

Взаємозв'язок між викладачем і студентом повинна здійснюватися на принципах відкритості та толерантності, що дозволяє вміти слухати і розуміти іншу людину, виходити з власної моделі світу, здійснювати комунікативні акти з іншими людьми, сприймаючи, приймаючи і розуміючи ту інформацію, яка виходить від викладача.

Необхідно використовувати прийоми, що активізують розумові і діяльні процеси; розробляти завдання, що мотивують спілкування; здійснювати оптимальну організацію колективної взаємодії студентів між собою і викладачем.

Г. О. Китайгородська розробила та обґрунтувала “метод активізації резервних можливостей особистості і колективу”, в яких використовуються принципи різних напрямків: принцип особистісного спілкування; особистісно-рольовий принцип; принцип концентрованої організації навчального матеріалу і навчального процесу, принцип колективної взаємодії; принцип поліфункціональності вправ [7].

Сприйняття і розуміння один одного суб'єктами комунікативного процесу здійснюються за допомогою функціонування зорового (візуального), слухового (аудіального), тактильно-чутливого (кінестетичного) аналізаторів, адекватних до домінуючої однойменної репрезентативної системи, яка передбачає використання людиною відповідних слів – предикатів мови. Так, “зоровими предикатами” є слова: “бачу”, “на мій погляд”, “якщо подивитися” та ін. Аудіальні предикати – це слова “чую”, “звук”, “гучний” та ін., кінестетичні – “відчуваю”, “теплий”, “стосуватися” та ін. При

цьому спілкування – сприйняття і розуміння – може підкріплюватися невербальними знаками – рухами очей, голови, мімічними реакціями, темпом мови, ритмом дихання, тембром голосу і його модуляціями та ін.

У нейролінгвістичному програмуванні необхідно враховувати домінуючу модальність (в НЛП – це процес сприйняття і відображення навколишнього світу за допомогою переважаючих функцій відповідних готуєте повідомлення в усній або письмовій формі?); пойнтери-правила для аналізаторів) суб'єкта педагогічної комунікації та використовувати характерні для нього мовні предикати – що я побачу, коли досягну результату? Що я почую? Що відчую? Необхідно мати сенсорну гостроту – помічати зміни в поведінці та стані студента, фіксувати динаміку жестів, міміки, положення поз, рухів погляду, ритму дихання, гру вазомоторів шкіри обличчя.

Для уточнення інформації та чіткого розуміння висловлювань суб'єкта комунікації використовуються питання – пойнтери: пойнтери-іменники для уточнення сенсу іменника (“Який сенс Ви вкладаєте в це слово?”); пойнтери-дієслова для уточнення сенсу дієслів (“Як саме Ви при уточненні обґрунтованості обмежень і правил (“Чому треба зробити саме так?”, “Що буде, якщо ми не виконаємо цю умову?”); пойнтери-порівняння – для уточнення сенсу порівнянь “Легше, важче, гірше, краще та ін.”; пойнтери-узагальнення, що застосовуються для уточнення слів: “Все, завжди, ніколи та ін.” (“Чи справді це відбувається завжди?” “Невже ніколи?”).

Ресурсний стан – це оптимальний стан організму людини, що виникає в позитивних життєвих ситуаціях, який закріплюється в певних структурах мозку і при необхідності може бути оптимізований і задіяний у вирішенні комунікативних труднощів, які виникають у професійній діяльності.

У НЛП використовується чотирьохетапний спеціальний прийом “Якірення ситуацій успіху”: 1) пошук спогадів про успіх в своєму минулому досвіді; 2) відновлення їх у своїй уяві; 3) встановлення “ресурсного якоря”, тобто тактильного дотику, що закріплює інтенсивність спогади або певного слова, комбінації слів, які представляють образ; 4) входження в ресурсний стан, що представляє собою повторення другого і третього кроків, тобто послідовне і швидке входження в спогад про пережите успіху і повторне встановлення того ж самого “кореня”.

Прийом “входження в ресурсний стан” ґрунтується на принципі нейролінгвістичного програмування про позитивне бачення світу і конгруентності, який розвиває позитивну самооцінку і оптимістичне бачення інших людей.

Принципом нейролінгвістичного програмування є відкритість і толерантність прийняття інших людей; змінюючись самі, ми ініціюємо зміни інших. Застосування сучасної технології нейролінгвістичного програмування спрямовано на підвищення якості комунікативної підготовки студента до міжособистісної взаємодії з метою зміни стратегії поведінки, з урахуванням індивідуальних особливостей і суб'єктивного досвіду особистості, психологічної адаптації в період самостійної професійної діяльності.

Інтерактивні методи є більш сучасною формою активного навчання, спрямованої на взаємодію студентів один з одним, стимулюється мотивація на успіх і досягнення. Висока ефективність інтерактивних методів заснована на залученні в когнітивну діяльність не тільки свідомості, а й емоційно-вольової сфери.

Використана література:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К. : Ірпінь : ВТФ “Перун”. – 2005. – 1728 с.
2. Визуальная диагностика личности в практической деятельности психолога : сб. научн. статей / под. ред. д. психол. н. Е. А. Петровой. – М. : РИЦАИМ., 2007. – 131 с.
3. *Заболотська О.* Формування та розвиток студента як індивідуальності / *О. Заболотська* // Вища освіта України. – 2005. – № 2. – С. 93.
4. *Гершунский Б. С.* Философия образования / *Б. С. Гершунский*. – М., 1998. – С. 3.

5. Державна національна програма "Освіта". "Україна ХХІ століття". – К. : Райдуга, 1994. – С. 8-10.
6. Дьяченко М. И., Кандыбович Л. А. Психологический словарь – справочник / М. И. Дьяченко, Л. А. Кандыбович. – Мн. : Харвест ; М. : АСТ, 2001. – 576 с.
7. Китайгородская Г. А. Методические основы интенсивного обучения иностранным языкам / Г. А. Китайгородская. – М. : Изд-во МГУ, 1986. – 176 с.
8. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університеті / О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та ін. / за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2013. – 590 с.
9. Панина Т. С., Вавилова Л. Н. Современные способы активизации обучения : учебное пособие для студ. высш. учеб. заведений / под ред. Т. С. Паниной. – М. : Издательский центр "Академия", 2006. – 176 с.
10. Тестов В. А. Некоторые методологические проблемы определения качества образования / В. А. Тестов // Педагогика. – 2008. – № 4. – С. 22-28.
11. Davis J. A. The Enduring Effects of Education / J. A. Davis. – Chicago, 1975.
12. Gilmore J. F. The Productive Personality / J. F. Gilmore. – San-Francisco, 1974.
13. Hechinger F. M., Hechinger G. Growing Up in America / F. M. Hechinger, G. Hechinger. – N.Y., 1975.
14. Gilmore J. F. The Productive Personality / J. F. Gilmore. – San-Francisco, 1974.

Бреславец Н. А. Нейролингвистическое программирование в контексте интерактивного обучения.

Иновационные методы обучения основаны на современном уровне знаний нейрофизиологии, психологии, в частности психологии восприятия, психологии памяти, опыте и знаниях других пограничных и смежных наук, таких как языкознание, психолингвистика, нейролингвистика, психогигиена. Методические приемы нейролингвистического программирования (НЛП) способствуют расширению возможностей стимулирования коммуникативного развития студентов, успешного коммуникативного поведения в межличностных отношениях и профессиональной деятельности.

Ключевые слова: технология нейролингвистического программирования, нейролингвистика, интерактивное обучение, педагогическая коммуникация, ресурсное состояние, эмоции.

Breslavets N. O. Neurolinguistic programming in the context of interactive training.

Innovative teaching methods are based on the modern level of knowledge of neurophysiology, psychology, in particular the psychology of perception, memory psychology, experience and knowledge of other border and related sciences such as linguistics, psycholinguistics, neurolinguistics, psychohygiene. Methodical methods of neurolinguistic programming (NLP) contribute to the expansion of opportunities to stimulate the communicative development of students, successful communicative behavior in interpersonal relationships and professional activities.

Keywords: technology of neurolinguistic programming, neurolinguistics, interactive teaching, pedagogical communication, resource status, emotions.

УДК 373.5.016:811.112.2'37

Ваніна Г. В., Сидоренко А. С.

**ФОРМУВАННЯ ПОТЕНЦІЙНОГО СЛОВНИКА УЧНІВ
З ОПОРОЮ НА ВНУТРІШНЮ ФОРМУ СЛОВА**

Статтю присвячено формуванню потенційного словника школярів на уроках німецької мови з опорою на внутрішню форму слова. За основу дослідження взято класифікацію спорідненості внутрішніх форм слова за В. М. Манакіним та К. О. Токаревим та лексичний матеріал підручника "Aspekte. Mittelstufe Deutsch". В статті показано важливість формування потенційного словника у сучасних школярів, а також необхідність сформуванню в учнів навички семантизації лексики. Надбанням статті є алгоритм роботи з потенційним словником учня на матеріалі підручника "Aspekte. Mittelstufe Deutsch".